

Sygn. akt: I C 563/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 listopada 2016 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie I Wydział Cywilny

Przewodniczący: SSO Juliusz Ciejek

Protokolant: sek. sądowy Aleksandra Bogusz-Dobrowolska

po rozpoznaniu w dniu 22 listopada 2016 r. w Olsztynie

na rozprawie

sprawy z powództwa **A. N. (1)**

przeciwko **D. N.**

o nakazanie i zapłatę

I. nakazuje pozwanej D. N. przeniesienie zwłok H. P. z grobu A. N. (2) znajdującego się na cmentarzu komunalnym w S. w terminie trzech miesięcy od daty uprawomocnienia się wyroku,

II. oddała powództwo w pozostałym zakresie,

III. koszty procesu pomiędzy stronami wzajemnie znosi,

IV. przyznaje adwokatowi P. M. ze Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Olsztynie) kwotę 2.760 (dwa tysiące siedemset siedemset sześćdziesiąt) zł wraz z należnym od tej kwoty podatkiem VAT, tytułem kosztów pomocy prawnej wykonywanej z urzędu,

V. przyznaje adwokatowi E. P. ze Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Olsztynie) kwotę 2.760 (dwa tysiące siedemset sześćdziesiąt) zł wraz z należnym od tej kwoty podatkiem VAT, tytułem kosztów pomocy prawnej wykonywanej z urzędu,

VI. odstępuje od obciążania pozwanej kosztami sądowymi.

Sygn. akt I C 563/16

UZASADNIENIE

Powódka A. N. (1) w ostatecznej wersji pozwu przeciwko D. N. wniosła:

- o zobowiązanie pozwaną do przeniesienia zwłok H. P. z groby dziadka powódki w terminie 3 miesięcy od chwili uprawomocnienia się orzeczenie,
- o zasądzenie zadośćuczynienia w kwocie 14.000 zł za doznaną krzywdę,
- o zasądzenie odszkodowania w kwocie 10.000 zł za zniszczenie pomnika.

W uzasadnieniu swojego stanowiska wskazała, że pozwana bez jej wiedzy i zgody dokonała pochówku nieznannej osoby – H. P. w grobie jej dziadka. Jednocześnie niszcząc poprzedni pomnik. W wyniku postępowania spadkowego powódka

została obciążona połową kosztów budowy pomnika dla dziadka. Dotychczasowy pomnik był dwuosobowy, wysokości na blisko 80 cm z tablicą z czarnego marmuru. Wyróżniał się spośród wszystkich innych (k. 2-3, 25, 82, 128).

W odpowiedzi na pozew D. N. wniosła o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie na jej rzecz kosztów sądowych według norm przepisanych.

Argumentując swoje stanowisko wskazała, że poprzedni pomnik postawiła na własny koszt rok po śmierci męża A. N. (2) w 1986 r. Był to pomnik pojedynczy, wykonany z tzw. grysika z granitowym krzyżem. O grób dbała tylko ona. Ze względu na pojawiające się pęknięcia, dziury i osiadanie pomnika, konieczna była jego wymiana. Na otwarcie groby męża i na ekshumację zwłok swojej matki H. P. miała wszystkie niezbędne pozwolenia. Prawo do groby przysługuje wyłącznie pozwanej, gdyż to ona zawarła umowę z zarządem cmentarza i pokryła wszystkie koszty, w tym opłaty za dalsze korzystania z miejsca na cmentarzu (k. 65-67).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

H. P. była matką pozwanej. Zmarła w 1960 r. Została pochowana na cmentarzu komunalnym w S..

A. N. (2) miał jednego syna W.. Ze związku (...) urodziła się powódka – A. N. (1).

A. N. (2) zawarł związek małżeński z pozwaną w 1983 r. Było to jego drugie małżeństwo. A. N. (2) zmarł w (...) 1985 r. w O.. Pochowany został na cmentarzu komunalnym w S. w grobie jednoosobowym.

Testamentem notarialnym z dnia (...) 1985 r. A. N. (2) powołał do całego spadku żonę D. N. w 2/3 części i wnuczkę A. N. (1) w 1/3 części.

Rok po śmierci A. N. (2) w 1986 r. został postawiony pierwszy nagrobek. Wykonany był materiału o nazwie grysik. Płyta i krzyż były wykonane z granitu. Powódka odwiedzała grób dziadka raz, dwa razy w roku.

W sprawie o dział spadku pozwana zgłosiła koszt wystawienia nagrobka i pochówku. Koszty te zostały rozdzielone pomiędzy powódką i pozwaną, przy czym powódka partycypowała w 50% tych kosztów. Wartość nagrobka w postępowaniu o dział spadku została określona na kwotę 100.000 (starych złotych).

(bezsporne, dowód: wysłuchanie informacyjne powódki k. 128v, zeznania pozwanej k. 149, postanowienie końcowe SR w Szczytnie w sprawie I Ns 193/00 z dnia 21 grudnia 2005 r. k. 8-9 i jego uzasadnienie k. 10-17, w szczególności k. 14, zeznania L. S. (1) k. 128v-129, oświadczenie pozwanej k. 148v-149)

Pozwana miała i nadal ma trudności w poruszaniu się. Dwukrotnie miała połamane nogi. Dodatkowo cierpi na nadciśnienie i ma słabe krążenie. W S. ma domek, w którym przebywa w okresie letnim. Wówczas częściej odwiedza grób męża i swojej matki. Na stałe mieszka w O..

Matka pozwanej spoczywała na tym samym cmentarzu, co mąż pozwanej i dziadek powódki. Odległość między nimi wynosiła 200 m. Z uwagi na problemy zdrowotne i trudności w poruszaniu się, pozwana wystąpiła do stosownych organów o zgodę na przeniesienie zwłok H. P. do innego grobu. Nie zwracała się do powódki o wyrażenie zgody na pochowanie zwłok swojej matki w grobie jej dziadka.

W dniu 30 marca 2012 r. Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w S. wydał pozwanej decyzję zezwalającą na przeprowadzenie ekshumacji zwłok H. P. na Cmentarzu Komunalnym w S.. Przeniesienie zwłok miało nastąpić w okresie od 16 października 2012 r. do 15 kwietnia 2013 r.

Pozwana przeniosła zwłoki swojej matki do groby swojego męża. Nagrobek A. N. (2) był stary, zniszczony i osiadał w ziemi. Popękany był krzyż i tablica. Pozwana pokryła koszty zakupu i postawienia nowego nagrobka dla swojego męża i matki. Nowy nagrobek, tak jak poprzedni, ma krzyż i płytę z granitu, a płyta została wykonana z kamienia lepszej jakości. Pozwana zapłaciła za niego około 5.000 zł.

Nie otrzymała pieniędzy w związku ze zwolnieniem dotychczasowego miejsca pochówku swojej matki. Aktualnie jest tam pochowany nieznanym pozwanej mężczyzna.

(dowód: zeznania pozwanej k. 149-149v, orzeczenie o niepełnosprawności k. 74, zaświadczenie o stanie zdrowia pozwanej k. 76-77, decyzja k. 73, oświadczenie pozwanej k. 128v, zeznania świadka L. S. (2) k. 128v-129)

Ojciec powódki zmarł w 2014 r.

(dowód: zeznania pozwanej k. 149)

Sąd zważył, co następuje:

W tak ustalonych okolicznościach faktycznych powództwo w zakresie roszczeń niemajątkowych zasługuje na uwzględnienie w całości, zaś w zakresie roszczeń majątkowych podlegało oddaleniu jako pozbawione podstaw.

W niniejszej sprawie powódka domagała się przeniesienia przez pozwaną zwłok H. P. z groby dziadka powódki A. N. (2) znajdującego się na cmentarzu komunalnym w S.. Wniosła ponadto o zasądzenie na jej rzecz od pozwanej kwoty 14.000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę oraz kwoty 10.000 zł odszkodowania za zniszczenie poprzedniego pomnika, a w kosztach którego partycypowała powódka.

Przechodząc do merytorycznej oceny powództwa, należy przede wszystkim wskazać, że podstawę prawną żądań stanowi przepis art. 23 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. Zgodnie z art. 23 k.c. dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach. O ochronie dóbr osobistych stanowi przepis art. 24 § 1 k.c., w myśl którego ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Na zasadach przewidzianych w kodeksie może on również żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny.

Z przepisu art. 24 § 1 k.c., określającego zasady odpowiedzialności cywilnej niemajątkowej za naruszenie dóbr osobistych, wynika, że sam fakt naruszenia dobra osobistego nie jest równoznaczny z przypisaniem odpowiedzialności za ten czyn. Odpowiedzialność osób naruszających dobra osobiste nie ma bowiem charakteru bezwzględnej. Odpowiedzialność ta jest wyłączona, jeżeli działanie sprawcy nie jest bezprawne. Za bezprawne uznaje się zaś zachowanie sprzeczne z normami prawa bądź z zasadami współżycia społecznego. Wobec wynikającego z art. 24 § 1 k.c. domniemania bezprawności – stosownie do art. 6 k.c. – ciężar udowodnienia braku bezprawności określonego działania spoczywa na osobie, która naruszyła dobra osobiste. Przesłanka bezprawności działania sprawcy naruszenia dóbr osobistych – zgodnie z przepisem art. 24 § 1 k.c. decydująca o przyznaniu uprawnionemu ochrony – ujmowana jest w prawie cywilnym szeroko. Przyjmuje się, że bezprawne jest każde działanie sprzeczne z normami prawnymi, a także z porządkiem prawnym oraz zasadami współżycia społecznego. W zasadzie działaniem bezprawnym jest każda czynność naruszająca dobra osobiste, jeżeli nie zachodzi jedna z okoliczności wyłączających tę przesłankę. Do okoliczności wyłączających bezprawność naruszenia dóbr osobistych na ogół zalicza się: 1) działanie w ramach porządku prawnego, tj. działanie dozwolone przez obowiązujące przepisy prawa, 2) wykonywanie prawa podmiotowego, 3) zgodę pokrzywdzonego (ale z zastrzeżeniem uchylecia jej skuteczności w niektórych przypadkach) oraz 4) działanie w obronie uzasadnionego interesu.

Powódka domagała się usunięcia zwłok H. P. z grobu jej dziadka. A. N. (2) został pochowany na cmentarzu komunalnym w S.. Raz dwa razy w roku powódka odwiedzała grób dziadka. Na tym samym cmentarzu spoczywała matka pozwanej – H. P.. Pozwana z uwagi na kłopoty z poruszaniem się podjęła działania zmierzające do umieszczenia bliskich jej osób w jednym grobie. Otrzymała zgodę na ekshumację zwłok swojej matki i umieszczenie jej w grobie

swojego męża i zarazem dziadka powódki. Zgoda ta została wyrażona bez uprzedniego poinformowania powódki o zamierzonych działaniach.

Zgodnie z art. 15 ust. 1 ustawy z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych, przewiduje możliwość ekshumacji zwłok i szczątków na umotywowaną prośbę uprawnionych do pochówki zwłok za zezwoleniem właściwego inspektora sanitarnego. Jako osoby uprawnione art. 10 ust. 1 powołanej ustawy, wymienia najbliższą rodzinę osoby zmarłej, a mianowicie pozostałego małżonka, krewnych zstępnych, wstępnych, bocznych do 4 stopnia pokrewieństwa oraz powinowatych w linii prostej do 1 stopnia.

Prawo do pochowania zwłok osoby zmarłej (wraz z prawem do ekshumacji) oraz do pamięci o niej stanowi dobro osobiste, chronione przepisami prawa cywilnego (art. 23 i 24 k.c.). Prawo to przysługuje osobom najbliższym zmarłego, niezależnie od katalogu osób wymienionych ww. ustawie.

Umieszczenie grobie dziadka powódki obcej osoby, w ocenie Sądu, jest naruszeniem uprawnienia powódki do sprawowania kultu pamięci zmarłego A. N. (2). Sytuacja taka rodzi po stronie powódki poczucie dyskomfortu podczas pobytu na cmentarzu, kiedy przy tym samym grobie spotyka nieznaną sobie osobę – H. P.. Jak sama wskazała w przesłuchaniu informacyjnym „czuje się moralnie uszkodzona” (k. 128v).

W ramach uprawnień związanych z prawem do grobu mieści się zarówno decyzja, kto obok już pochowanego ma spoczywać w grobie, a także sposób w jaki pamięć o zmarłym będzie pielęgnowana. Dysponowanie tymi uprawnieniami przynależy niepodzielnie każdemu ze współuprawnionych wymienionych ww. przepisach, przy czym zakres tych uprawnień jest dla każdego z nich tożsamy, niezależnie od miejsca jakie zajmują w ustawowym katalogu wskazanym w drugiej z wymienionych norm.

Wspólny charakter uprawnień powoduje, że decyzje dotyczące realizacji kultu osoby zmarłej, której doczesne szczątki zostały złożone w grobie, w szczególności zmian w dotychczasowym sposobie jego sprawowania, w tym także złożenie w tym samym grobie szczątków innej osoby, powinny zapadać za zgodą wszystkich uprawnionych, a w szczególności brak takiego konsensusu, każdy z nich może ubiegać się o orzeczenie sądu, które zastąpi brak jednomyślności.

Nie ulega wątpliwości, że pozwana o zgodę do powódki nie występowała, czy innych bliskich krewnych swojego zmarłego męża. Podjęła indywidualną decyzją o przeniesieniu zwłok swojej matki do grobu swojego męża. Nie liczyła się jednak z uczuciami krewnych po stronie swojego męża, w szczególności z uczuciami wnuczki. A. N. (2) miał jednego syna, który zmarł w 2014 r. Powódka jest jedyną bliską krewną swojego dziadka. O jej istnieniu pozwana doskonale wiedziała, gdyż powódka jako małoletnia brała udział w postępowaniu spadkowym po zmarłym A. N. (2). W postępowaniu o dział spadku, an wniosek pozwanej, została w części obciążona kosztami pochówku i nagrobka. Zatem zasadne i konieczne było zwrócenie się do powódki z prośbą o wyrażenie zgody na umieszczenie zwłok H. P. w grobie jej dziadka.

Pozwana nie jest jedyną dysponentką prawa do grobu swojego męża. Dlatego winna liczyć się ze zdaniem innych bliskich zmarłego, w szczególności, że chodziło o ważką sprawę, jaką jest umieszczenie szczątków innej – nieznannej osoby, w grobie bliskiej powódce osoby.

Nie znalazła uzasadnienia, argumentacja pozwanej, że to ona dbała o grób A. N. (2) i że nie widziała oznak odwiedzania grobu przez powódkę i jej matkę. Z uwagi na istniejący konflikt pomiędzy stronami uznała za zbędne zwracanie się do powódki z prośbą o wyrażenie takiej zgody.

Często się zdarza, że kult pamięci tej samej osoby zmarłej stanowi dobro osobiste więcej niż jednego człowieka (np. kilku krewnych). Każde z tych osób może samodzielnie i niezależnie od pozostałych zaspokajać swe potrzeby uczuciowe związane z kultem pamięci osoby zmarłej i w tym celu wykazywać przysługujące jej uprawnienia. Ponieważ jednak każdej przysługuje również ochrona prawa przed zagrożeniem lub naruszeniem jej dobra osobistego, przeto pozostałe osoby mają obowiązek powstrzymywania się od wszelakich działań, które by stanowiły takie zagrożenie lub naruszenie.

Należy zwrócić szczególną uwagę na to, że przedmiotem ochrony prawnej, której domaga się powódka, stanowi jej sfera uczuciowa związana z kultem pamięci jej zmarłego dziadka. Jakkolwiek art. 23 k.c. wymieniając różne rodzaje dóbr osobistych, nie wspomina o kulcie pamięci zmarłych, jednakże należy mieć na uwadze, że przepis ten wymienia najważniejsze dobra osobiste, jak to wynika z użycia sformułowania "w szczególności", przykładowo, a zatem niezależnie od wymienionych w nim dóbr osobistych przepisy szczególne mogą udzielać ochrony prawnej innym jeszcze wartościom mającym charakter dóbr osobistych.

Poszanowanie tego dobra zapewnia między innymi przepis art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych, zgodnie z którym prawo pochowania zwłok ludzkich ma najbliższa pozostała rodzina osoby zmarłej. Z tych uprawnień wynikają dalsze uprawnienia do pielęgnacji grobu, odwiedzania go i oddawania się kontemplacji, odbywania ceremonii religijnych itp. Wszystkie te uprawnienia służą ochronie sfery uczuciowej wiążącej się z kultem pamięci zmarłego i stanowiącej dobro osobiste człowieka.

Potrzeba odwiedzania bliskich z okazji święta wszystkich zmarłych wynika nie tylko z konieczności celebrowania tego święta, ale także z mocno zakorzenionej tradycji religijnej. Ludzie przychodzą na cmentarze, aby zapalić znicze, pomodlić się za swoich bliskich zmarłych. Jest to również święto obchodzone przez część innych wyznań, m.in. protestantów. Zwyczaj ten jest także praktykowany przez osoby bezwyznaniowe i niewierzące. Jest wyrazem pamięci oraz czci i szacunku oddawanego zmarłym. Potrzeba „obcowania” ze zmarłym na cmentarzu wynika z woli bycia „blisko tej konkretnej osoby”. To szczególne miejsce odwiedzin, zadumy, refleksji nad własną egzystencją, czy medytacji. Miejsce, które w żaden sposób nie powinno być zakłócanie. Powódka, podobnie jak pozwana dysponuje wieloma uprawnieniami do groby, w którym spoczywa dziadek i mąż stron. Jako przykład można wskazać prawo do stałego odwiedzania grobu, stałego utrzymywania go w należytych stanie, dokonywania zmian w charakterze dekoracyjnym. Podkreślenia wymaga, o czym daje się zapominać pozwana, uprawnienia te są niezależne od częstotliwości i zakresu korzystania z nich.

Powódka wysłuchana informacyjnie uzasadniała powództwo odczuwaniem negatywnych emocji związanych ze stanem świadomości co do tego, że obok zwłok dziadka zostały złożone, bez jej zgody, zwłoki obcej osoby. Ten stan określiła „pokrzywdzeniem moralnym”. Jej roszczenie związane było z ochroną swojego dobra osobistego w postaci kultu pamięci zmarłego dziadka, tradycji rodzinnej rozumianej jako dziedzictwo, przynależnością do rodziny i poczuciem więzi z osobą zmarłą.

W polskiej tradycji i kulturze kult pamięci osoby zmarłej znajduje szczególne miejsce. Z tej przyczyny dysponowanie grobem winno być otoczone szczególną wrażliwością, uwzględniającą nie tylko przepisy prawa, przyjęte zwyczaje, ale i uczucia bliskich. Jest to paradygmat elementarnej wiedzy i obyczaju w tej dziedzinie, oczywisty dla osób o jakiegokolwiek wrażliwości. Właśnie tej wrażliwości zabrakło pozwanej, gdy samodzielnie podjęła decyzję o umieszczeniu na zwłokach męża zwłok jego teściowej.

Orzecznictwo Sądu Najwyższego i sądów powszechnych od lat stoi na stanowisku ochrony i nienaruszalności grobu, jako szczególnego prawa osób bliskich zmarłemu, nawet kosztem ich wzajemnych późniejszych celów i niejednokrotnie spornych relacji (patrz: wyrok SN z 13 II 1979, I CR 25/79, wyrok SA w Łodzi z 5 V 1992 I ACa 140/92). Pozwana swoim samowolnym działaniem to prawo powódki naruszyła.

Z tego względu, Sąd przyjął, że pozwana, podobnie jak powódka - jako współuprawniona do korzystania z grobu nie może sama decydować o grobie A. N. (2). Dokonując ekshumacji zwłok swojej matki H. P. do grobu swojego męża, naruszyła dobra osobiste powódki w postaci prawa do sprawowania kultu osoby zmarłej. Dlatego, Sąd zobowiązał pozwaną do przeniesienia zwłok H. P. z grobu A. N. (2), znajdującego się na cmentarzu komunalnym w S. w terminie 3 miesięcy od daty uprawomocnienia się orzeczenia, na podstawie art. 23 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c.

Drugim roszczeniem powódki było żądanie zapłaty kwoty 14.000 zł tytułem zadośćuczynienia za naruszenie dóbr związanych ze spokojnym oddawaniem czci zmarłemu dziadkowi. Podstawą prawną żądań jest art. 23 k.c. i 24 § k.c. w zw. z art. 448 k.c. W razie naruszenia dobra osobistego sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste

zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę lub na jego żądanie zasądzić odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez niego cel społeczny, niezależnie od innych środków potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia. Norma ta ma charakter samodzielny i przewiduje zasądzenie odpowiednich sum pieniężnych obok zastosowania innych środków koniecznych do usunięcia skutków naruszenia dóbr osobistych, o ile te inne środki nie wyczerpują uprawnień osoby, której dobro naruszono. W zaistniałym stanie faktycznym, Sąd nie znalazł podstaw, aby zasądzić na rzecz powódki zadośćuczynienie. Wymiana dotychczasowego nagrobka nastąpiła, co najmniej w 2012 r., tym samym od tego momentu powinna odczuwać krzywdę. Jednak z roszczeniem o zadośćuczynienie wystąpiła w czerwcu 2015 r. Upływ kilku lat ma tu istotne znaczenie.

Po pierwsze, poczucie naruszenie dóbr osobistych jako subiektywnych odczuć uruchamia się niejako automatycznie. Doświadczając naruszenia, osoba od razu wie, że do naruszenia doszło. Dobra osobiste nie konkretyzują się tylko dlatego, że powzięto wiadomość, że zaistniały stan może stanowić podstawę do wysuwania roszczeń. Matka powódki, a zarazem jej pełnomocnik wskazała, że córka akceptowała taki stan rzeczy. Poczucie krzywdy pojawiło się w 2015 r. kiedy interweniowała w sprawie domniemanej kradzieży pomnika i umieszczenia zwłok nieznannej jej osoby w grobie dziadka.

Po drugie, pozwana nie zabraniała powódce uczęszczać na grób dziadka, nie utrudniała jej oddawaniu się modlitwom przy jego grobie. Dostęp do grobu miała nieograniczony. W ocenie Sądu niewielki rozmiar krzywdy, jakiej doznała powódka, usprawiedliwia w pełni powództwo jedynie w części obejmującej zobowiązanie do przeniesienia zwłok H. P. z groby dziadka powódki. Treść nakazanie została ustalona zgodnie z żądaniem powódki i stanowi adekwatną rekompensatę jej krzywdy. Brak jest podstaw do zasądzenia na rzecz powódki zadośćuczynienia pieniężnego. Trudno jest w ogóle wycenić krzywdę wynikającą z naruszenia dóbr osobistych, każdy przypadek powinien być indywidualizowany z uwzględnieniem wszystkich okoliczności sprawy. Wprowadzenie do przepisu art. 448 k.c. klauzuli "odpowiedniej sumy" pozostawia sądowi orzekającemu margines uznaniowości, co do wysokości zasądzanej kwoty. Co istotne w rozpoznawanej sprawie, jest on dodatkowo wzmocniony fakultatywnym charakterem tego przyznania ("sąd może"), co wskazuje na konstrukcję należnego zadośćuczynienia dopiero po przekroczeniu pewnego poziomu krzywdy. Swoboda ta, zwana prawem sędziowskim, nie oznacza dowolności, gdyż przyznanie odpowiedniej sumy tytułem kompensacji krzywdy, jak i jej odmowa, muszą być osadzone w stanie faktycznym sprawy i jeżeli jest sporządzane uzasadnienie powinny okoliczności te znaleźć obiektywny wyraz w motywach wyroku. Przy ocenie czy rekompensata powinna przyjąć formę zadośćuczynienia pieniężnego z pewnością nie można opierać się wyłącznie na subiektywnych odczuciach poszkodowanego. Powódka prawidłowo wezwana na termin rozprawy, nie usprawiedliwiła swojej nieobecności. Z relacji jej matki wynika, że doskonale wiedziała o terminie rozprawy, ale go zbagatelizowała. Ciężar dowodu krzywdy obciąża powódkę, gdyż to ona z faktu naruszenia jej dóbr określone skutki prawne. Takim dowodem mogłyby być zeznania powódki. W ocenie Sądu, powódka nie sprostała ciężarowi dowodu nałożonego na nią przez ustawodawcę. Tym samym, powództwo w tym zakresie podlegało oddaleniu, jako nieuzasadnione.

Trzecim roszczeniem powódki było żądanie zasądzenia na jej rzecz odszkodowania w wysokości 10.000 zł tytułem zniszczonego nagrobka. Podstawę prawną stanowi art. 24 § 2 k.c. Zgodnie z jego brzmieniem, jeżeli skutek naruszenia dobra osobistego została wyrządzona szkoda majątkowa, poszkodowany może żądać jej naprawienia na zasadach ogólnych. Odpowiedzialność na podstawie art. 24 k.c. jest w istocie odpowiedzialnością deliktową, która w przypadku roszczeń odszkodowawczych za naruszenie dóbr osobistych aktualizuje się w przepisach art. 415 k.c. i n.

Podstawę faktyczną niniejszego żądanie stanowiło w ocenie powódki zniszczenie przez pozwaną współwłasności pomnika postawionego w 1986 r. Bezspornym w sprawie było, że w postępowaniu o dział spadku powódka w 50% partycypowała w kosztach tego pomnika. Z uzasadnienie postanowienia końcowego o dział spadku wynika, że była to kwota 100.000 (starych) złotych (k.14). Reforma monetarna miała miejsce w 1995 r. Denominacja jako operacja techniczna polegała na skróceniu wartości pieniądza o 4 zera. Zatem powódka partycypowała w wyżej wskazanych kosztach w kwocie 10 zł, a nie tak jak wyliczyła jej matka w wysokości 20.000 zł (k. 129).

Pełnomocnik powódki w osobie jej matki na rozprawie w dniu 22 listopada 2016 r. oświadczyła, że poprzedni pomnik „wyróżniał się”. Nie potrafiła wskazać cech odróżniających go od innych nagrobków. Z dołączonych do akt zdjęć wynika

obok „wyróżniającego się” pomnika stoi inny bardzo podobny nagrobek. Porównując zaś oba nagrobki A. N. (2) należy stwierdzić, że są one niemalże identyczne. Tak jak poprzednio tablica i krzyż wykonane zostały z ciemnego granitu, zaś płyta nagrobna obecnego nagrobka została wykonana z lepszego jakościowo materiału. Poprzednia płyta była wykonana z tzw. grysiku.

W ocenie Sądu nie doszło do kradzieży poprzedniego pomnika, czy do jego zniszczenia. Charakter prac nagrobkowych uznać należy za remont. Od postawienia pierwszego nagrobka minęło 26 lat. Standard aktualnego pomnika jest dużo większy niż poprzedniego. Wokół obecnego nagrobka położona została kostka brukowa, której zadaniem jest zapobieganie osiadaniu się grobu, a czego nie było przy poprzednim grobie. Płyta główna została wykonana z lepszego materiału niż poprzedni nagrobek, a czemu nie zaprzeczyła powódka.

Podobnie jak przy żądaniu zadośćuczynienia to powódkę obciążał ciężar wykazania szkody, czego w ocenie Sądu nie wykazała. Sąd dał tu wiarę przedstawionym przez pozwaną dowodom, a w szczególności zeznaniom świadka L. S., okazanym fotografiom k. 28-30, potwierdzonym zeznaniami samej pozwanej. Ze zdjęć widać, że oba nagrobki utrzymane są w niemal identycznej stylistyce. Z zeznań świadka i pozwanej wynika, że stary grób nosił ślady spękania, co uzasadniało jego restaurację. Dowodów tych nie podważyły skutecznie zeznania św. E. N.. Z jednej strony twierdziła bowiem, że na grobie byłego teścia bywała kilka razy w roku (k. 129). Z drugiej strony doniesienie na Policję w sprawie domniemanej kradzieży nagrobka (k. 5) złożyła dopiero 3 lata po jego przebudowie. Podważa to wiarygodność tego świadka, co do częstotliwości odwiedzin grobu A. N. (2). Nie ma przeto bezspornych dowodów na to kiedy w istocie powódka widziała ostatnio stary grób i nie podważa to dowodów przedstawionych przez pozwaną na okoliczność stanu nagrobka w momencie jego rekonstrukcji.

Z uwagi na niepodważenie twierdzeń i dowodów pozwanej, co do przyczyn rekonstrukcji nagrobka, niecelowe było przeprowadzanie dowodu z opinii biegłego kamieniarza na okoliczność kosztów przywrócenia poprzedniego nagrobka. Z tej przyczyny wniosek ten oddalono jako bezzasadny.

W związku z tym, powództwo w zakresie odszkodowania należało oddalić, jako nieudowodnione.

O kosztach sądowych orzeczono na podstawie art. 100 zd. 1 k.p.c., który stanowi, że w razie częściowego tylko uwzględnienia żądań koszty będą wzajemnie zniesione lub stosunkowo rozdzielone.

W niniejszej sprawie powódka była zwolniona od ponoszenia kosztów sądowych w całości. Mając na uwadze charakter zgłoszonych roszczeń, które ze swojej natury podlegały uznaniu i ocenie Sądu w świetle wszystkich ujawnionych w toku procesu okoliczności rzutujących na rozmiar krzywdy, a także na niewielką różnicę w poniesionych przez obie strony postępowania kosztach niezbędnych do celowej obrony i ochrony swoich praw, Sąd postanowił wzajemnie znieść koszty procesu.

Stronom niniejszego postępowania na mocy postanowień Sądu Rejonowego w Olsztynie z dnia 26 lipca 2016 r. i 30 sierpnia 2016 r. ustanowieni zostali pełnomocnicy z urzędu w osobie adwokata E. P. oraz adwokata P. M..

Koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu w sprawach przy wartości przedmiotu sporu do 50.000 zł wynosi 2.400 zł oraz w sprawach o ochronę dóbr osobistych w wysokości 360 zł, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokacie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (§ 6 ust. 5 i § 11 ust. 2). Mając na względzie także przepisy przejściowe rozporządzenia z dnia 22 października 2015 r. (z mocą obowiązującą od 1 stycznia 2016 r.) w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu, do spraw wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie ww. rozporządzenia, stosuje się przepisy dotychczasowe. Pozew został złożony w dniu 25 czerwca 2015 r. Zatem zastosowanie będzie miało pierwsze z wymienionych rozporządzeń. W związku z tym Sąd przyznał adwokatowi P. M. oraz adwokatowi E. P. kwoty po 2.760 zł, które nakazał powiększyć o podatek VAT.

Ze względu na sytuację życiową, materialną i zdrowotną pozwanej, a także fakt, że uległa tylko w części żądaniom powódki, Sąd odstąpił od obciążania jej kosztami sądowymi w takim zakresie, jakim przegrała proces, uznając, że zachodzi szczególnie uzasadniony przypadek przewidziany w art. 113 ust. 4 ustawy z dnia 28 lipca 2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.